

 <https://doi.org/10.30563/turklad.1379306>

İntihal / Plagiarism

This article was checked by

programında bu makale taranmıştır

Makale Bilgisi / Article information

Makale Türü / Article types	: Araştırma Makalesi / Research article
Geliş Tarihi / Received date	: 21.10.2023
Kabul Tarihi / Accepted date	: 06.12.2023
Yayın Tarihi / Date published	: 20.12.2023

Atıf / Citation

Kaba, H. ve Kazancı, S. (2023). Tarikat-Nâme Türü ve Çağatay Türkçesi ile Yazılmış Bir Tarikat-Nâme. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi / International Journal of Turkic Dialects (TÜRKİAD)*. 7. Cilt, 2. Sayı, 389-409.

TARİKAT-NÂME TÜRÜ VE ÇAĞATAY TÜRKÇESİ İLE YAZILMIŞ BİR TARİKAT-NÂME

Genre of tarikat-nâme and a tarikat-nâme written in chagati turkic
HÜSEYİN KABA¹ - SİNAN KAZANCI²

Öz

Bu makalede; 1930 yılında Gunnar Jarring tarafından Kaşgar'dan satın alınarak İsveç Lund Üniversitesi Kütüphanesine bağışlanan "Gunnar Jarring Koleksiyonu" Prov 403 numarada kayıtlı "Tarikat-nâme-i in-est" (GJ) ve Hüseyin Kaba'nın şahsi kütüphanesinde bulunan bir mecmuada yer alan "Tarikat-nâme bu turur" (HK) isimli iki tarikat-nâme metni incelenmiştir.

Öncelikle HK nüshası esas alınarak metin transkripsiyon alfabetiyle yazılıp Jarring Koleksiyonu'ndaki nüsha ile karşılaştırılıp edisyon kritikli metin oluşturulmuştur. 19. yüzyılda istinsah edilen ve Çağatay Türkçesi özellikleri taşıyan metnin yazım, ses bilgisi ve şekil bilgisi özellikleri tespit edilmiştir. Sonuç bölümünde, çalışmadan elde edilen veriler ortaya konularak çalışmanın sonuna yazmanın tıpkıbasımı eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarikat-nâme, Tarikat, Risale, Çağatay Türkçesi, Tasavvuf

Abstract

In this article, two tarikatname texts, " Tarikat-nâme-i in-est " (GJ), which was purchased from Kashgar by Gunnar Jarring in 1930 and donated to the Lund University Library in Sweden, and " Tarikat-nâme bu turur" (HK), which is in a mecmu in Hüseyin Kaba's personal library, are analysed.

Firstly, based on the HK copy, the text was written in transcription alphabet and compared with the copy in the Gunnar Jarring Collection and the edition-critical text was created. The orthography, phonology and morphology features of the text, which has the

¹ Dr., Alişir Nevai Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi, el-mek: kaba5559@gmail.com

 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7682-6261>

² Dr., Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi, el-mek: sinankazanci29@gmail.com

 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4376-7773>

characteristics of Chagatai Turkic and was copied in the 19th century, were determined. In the conclusion section, the data obtained from the study were presented and a facsimile edition of the manuscript was added at the end of the study.

Keywords: Tarikat-Nâme, Tarikat, Risale, Chagatai Turkic, Sufism

1. Giriş

İslamiyet'in geniş kitleler tarafından benimsenmesinde tasavvuf düşüncesi ve tarikatların etkisi yadsınamayacak kadar büyüktür. Eli kalem tutanlar ve çoğunluğu okuma yazma bilmeyenlerden oluşan halk kitleleri tarikatlarda şeyhler etrafında toplanarak sohbetlere katılmış ve İslam dininin gereklerini şeyhlerin sohbetlerinden ve yazılan dini içerikli metinlerden öğrenme yoluna gitmişlerdir. Kur'an, sünnet ve hadis gibi aynı kaynaktan beslenseler de zamanla birlikte tarikatlar arasında, çeşitli farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Tarikat, tasavvufa dayanan Tanrı'ya ulaşma arzusu içinde kendilerine göre bazı yöntemler benimseyen yollardan her biri (Türkçe Sözlük, 1998:2140), şeyh adı verilen bir yol gösterici gözetiminde, mürid veya tâlibin, Allah'a ulaşma, Allah tefekkür ve bilincini kazanmak için izlediği usul veya metot (Cebecioğlu, 2009: 627) olarak kabul edilir.

XII. yüzyıldan itibaren oluşmaya başlayan tarikatlar şerî'ata bağlı olan ve olmayan tarikatlar olarak iki gruba ayrılır. İbâdet ve takva yoluna ağırlık veren tarikatlara Tarîk-ı ahyâr, nefsi çile ile terbiye etmeye çalışan tarikatlara Tarîk-ı ebrâr, aşk ve vecd ile hedefe ulaşmayı gaye edinen tarikatlara ise Tarîk-ı şuttâr adı verilir. Tarikatlara, kurucularının adından yola çıkılarak çeşitli isimler verilmiştir: Hacı Bayrâm-ı Velî'nin kurduğu tarikat, Bayramiyye; Hacı Şa'bân Velî'nin kurduğu tarikat Şa'bâniyye; Hacı Bektâş Velî'nin kurduğu tarikat ise Bektâşiyye olarak adlandırılır (Cebecioğlu, 2009: 627-628).

Tarikatlar, sosyal hayat içerisinde birden fazla fonksiyon üstlenmiştir: Müslümanların dinî inanç ve duygularını canlı tutmak, gayri Müslimleri İslam'a davet etmek ve Müslüman olmalarına vesile olmak, işgalci ve sömürgeye karşı İslâm ülkelerinde direniş cepheleri oluşturmak, gerektiğinde ordu ile seferlere çıkmak, fethedilen topraklara da İslamiyet'i yaymak vb. bunlardan birkaçıdır (Öngören, 2011: 104).

Türklerin İslamiyet'e girmeleri ile birlikte tasavvuf içerikli birçok dini kitap yazılmıştır. Bu kitap türlerinden biri de *Tarikat-nâme* adını taşıyan risalelerdir. *Tarikat-nâme*, Arapça yol manasındaki *tarîk* ve Farsça mektup manasına gelen *nâme* sözcüğünün birleşmesinden oluşmuş birleşik bir sözcüktür. Bu risalelerde pir ve üstatlar hakkında bilgiler verilerek tarikat adabı detaylı bir şekilde ele alınıp kurallara uyulması gerektiği belirtilmiş, tarikat usul ve erkâna uymayanların pir-üstâd önünde mahşer günü utanılacak duruma düşecekleri ve tarikat-nâmeye uygun davranmayan meslek erbabının kazandıklarının ve yediklerinin haram olacağı dile getirilir:

“Her kişi bu Tarîkat-nâmeni bilmese her nêmerse kesbdin yeydür haram bolğay kıyâmet küni pîr-üstâd aldıda şermende ve yüzi kara bolğay (14b/4-15a/1).”

Orta Asya'da oldukça fazla nüshaları bulunan Çağatayca tarikat-nâmelere mecmualar içinde sıklıkla rastlamak mümkündür. Öger ve Bankır tarafından Çağatay Türkçesi ile yazılmış iki ayrı tarikat-nâme metni ele alınmış bildiri metni ve makale olarak yayınlanmıştır. Öger, Jarring Koleksiyonundaki “Tarikatnâme-i in-est” adlı metin hakkındaki bildiride eserin fonetik ve morfolojik özelliklerine değinmemiş tarikat-nâmeler ve içerik özellikleri üzerinde bilgiler vermiştir. Bankır ise St. Petersburg Institute of Oriental Manuscripts a414 numarada kayıtlı olan 41b-47a varakları arasındaki müellifi, müstensihî ve istinsah tarihi bilinmeyen “Tarikat-nâme budur” adlı eserin transkripsiyonlu metnini hazırlamış ve kısaca içeriğinden bahsederek makalesinin sonuna sözlük eklemiştir. Bankır'ın ele aldığı metnin HK ve GJ nüshalarıyla karşılaştırıldığında eksik olduğu görülmektedir.

2. Eserin Nüsha Özellikleri

Makalemizde incelenen eser Hüseyin Kaba'nın şahsi kütüphanesinde bulunan 12,5x7,5 cm ebatlarında, 116 varaklı, sonu eksik bir mecmua içinde kayıtlıdır. Metnin ölçüleri 7,5x4,5 cm'dir. Eserin 1b-15b varakları arasında "Risâle-i şâbüngerî bu burur" adlı meslek risalesi yer almakta olup devamında ise 16a-32a varakları arasında çalışmamıza konu olan "Tarihat-nâme bu turur" adını taşıyan metin yer almaktadır. Eser adından sonra besmele, hamdele ve salvele bölümleri yer almaktadır. 1b/7. satırda asıl konuya giriş yapılmaktadır. Eserde 15a'da 6 satır diğer varaklarda ise 7 satır bulunmaktadır.

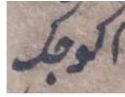
Eserde kırmızı ve siyah olmak üzere iki farklı renkte mürekkep kullanılmıştır. Eser adı, kişi adları, sıra sayı sıfatları, konu geçişleri, eserdeki "eger sorsalar ki" ve "cevap aygıl" gibi ifadeler kırmızı mürekkeple, diğer bölümler ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Nasta'lik yazı ile yazılan eserin bazı sayfalarında neme maruz kalmaktan ve zamanla yıpranmaktan kaynaklı lekeler oluşmuştur. Eserin başında, sonunda ya da içeriğinde yazarı ya da müstensihine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Temmet kaydında "temmet, tamâm sene 1284" ifadesi yer almaktadır. Hicri 1284 senesi miladi olarak 1867 senesine karşılık gelmektedir.

3. İmla ve Dil Hususiyetleri

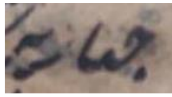
Klasik sonrası Çağatayca Türkçesiyle yazılmış metnin imla, ses ve şekil hususiyetleri maddeler halinde şu şekilde belirtilebilir.

1. /ç/'nin yazımı

Başta, ortada ve sonda olmak üzere bütün kullanımlarda cim (ج) harfi ile yazılmıştır.

küçek 4b/2,

çehâr 5a/5,

üçünçi 11a/7

2. Geniz n'sinin (nġ) yazımı

Başta kullanımı olmayan bu ses, nun ve kef (ك) harfleri ile yazılmıştır.

sonġ 10a/4,

'aleyhi's-selâmnġ 11a/6,

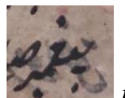

anġa

12b/5

3. /p/'nin yazımı

Alıntı kelimelerin tamamında p (پ) ile yazılmıştır.

peygamber 1b/7,

pîrni 3a/6,

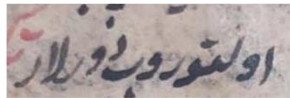

pāk 8a/4,

perhîz 14b/1

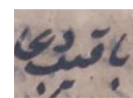
Türkçe kelimelerde ortada ve sonda kullanılan /p/ harfi sadece bir örnekte (*taparlar* 8b/3 ve *tapadur* 12b/3) p (پ) ile yazılmış, diğer örneklerin tamamında b (ب) ile yazılmıştır.

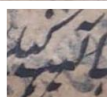
olturupdurlar 2a/2,

taparlar 8b/3,

bakıp 10a/1,

alıp 12b/4,

tapkay 12b/6

4. /s/'nin yazımı

Alıntı kelimeler dışında metinde sad (ص) harfi kullanılmamış olup Türkçe kelimelerin hepsinde altına üç nokta konulan sin harfi kullanılmıştır.

 sorsalar 5a/4, *sonğ* 10a/4, *bolmas* 10b/6 *bilmese* 14b/5

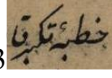
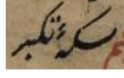
5. /t/'nin yazımı

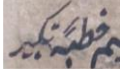
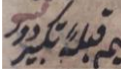

Alıntı kelimelerin dışında *ti* (ط) harfi kullanılmamış olup Türkçe kelimelerin tamamında *te* (ت) harfi kullanılmıştır.

 ata 6b/2, *taparlar* 8b/3, *tapkay* 12b/6

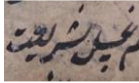
6. Farsça terkiplerin yazılışı

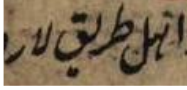
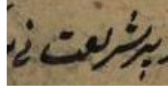
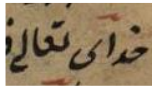
Küçük hacmine rağmen metnimizde oldukça fazla Farsça tamlama kullanılmıştır. Tamlanan kısmı hâ-ı resmiyye (◌̣) ile biten tamlamalarda izafet kesresini göstermek için hemze-i izâfet kullanılır (Timurtaş, 1997:179). Bu tür Farça tamlamalarda GJ nüshasında hemze (◌̣) kullanılmışken HK nüshasında tenvin (◌̣) işaretinin kullanıldığı görülmüştür.

 ferişte-i muqarreb 5a/3 *huşbe-i tekbîr* 9a/1, *sikke-i tekbîr* 9a/9

 huşbe-i tekbîr 9b/3, *kıble-i tekbîr* 9b/6, *sikke-i tekbîr* 10a/2

Diğer Farsça tamlamalar ise genel temayüle göre imla edilmiştir.

 pîr-i şerîc atnı 2b/7, *Hazret-i °Osmân* 5a/2, *ğusl-i şerîc at* 11b/6 (HK)

 ehl-i tarîkler 2a/1, *pîr-i şerîc atnı* 2b/8, *Hudâ-yı ta'âlâ* 7b/4

7. Kelime başındaki /b-'nin korunması

Çağatayca, Türk şivelerinin sınıflandırılmasında çok önemli bir ölçüt olan *bol-* / *ol-* fiillerinden *bol-*'ı tercih etmiştir (Karaağaç, 1997:22). Oluşturulan metne kaynaklık eden her iki nüshada da kelime başındaki /b/'lerin korunduğu görülür.

ta' lîm bërdi 4b/1, *râzı bolmas* 10b/6

8. t- > d- değişikliği

Çağataycada kelime başındaki *t-*'ler genellikle korunmuş olmasına rağmen bazı kelimelerde *t- > d-* değişikliğinin olduğu görülür. Bu durum Oğuzcanın etkisinden kaynaklanmaktadır. Metnimizde bununla ilgili olarak iki örneğe rastlanmıştır.

tekbîr-i fenâ dërler 7b/3, *anasıdın yenği tokkan-dèk* 13a/5-6

9. -v > Ø

Metnimizde sadece bir kelimedede bu hadiseye rastlanmıştır.

su 12a/1

10. Ek uyumsuzluğu

Metnimizde daha çok alıntı kelimelerde görülen bu durumu Eckmann, eski yazmalarda nadiren, yeni yazmalarda ise sıklıkla görülen bir durum olduğunu belirterek şehirlerde konuşulan ağızların tesirine bağlar (Eckmann, 2003:113), Eraslan ise bir imla meselesi mi, yoksa bir telaffuz meselesi mi olduğu konusunda bir şey söylemenin mümkün olmadığını ifade eder (Eraslan, 1976: 54).

Cebrâ' ilğa 4a/5, *ümmetleriğa* 7b/1, *kurbānlıkke* 7b/6; *aytküçilerdin* 2a/7, *aytkey* 2b/3, *aytmek* 2a/3; *salgen* 8a/5

11. Metnimizde *evvel*, *ikinci*, *üçünçü*, *törtünçü*, *běşinçü* sıra sayı sıfatlarının yanı sıra *düyüm* (< düvüm), *süyüm* (<sevüm) (Bangı, 1972: 46), *çehārum* gibi Farsça sıra sayı sıfatlarının alternanslı olarak kullanıldığı görülür.

ikinci *Hāzret-i Nūh 'aleyhi's-selāmniŋ* 11a/5-6, *törtünçü* *Hāzret-i Muḥammed Muḫtafa* 11b/2-3

düyüm *Mevlevi-i Rūmī süyüm* *Hāce Hāfiz-ı Şirāzī* 6a/4-5

12. Karahanlı Türkçesi döneminde düşmeye başlayan ikinci hece başındaki /ğ/ ve /g/ sesleri hususunda metnimiz bu sesleri düşürmeme tarafındadır.

salğan 8a/3 (GJ), *salgen* 8a/5 (HK). Gereklik çekiminde kullanılan *kerek* (7a/2) ise ikinci hece başındaki /g/ sesi düşmüştür.

13. Klasik Çağatayca için kesinleşmiş bir ünsüz uyumu yoktur ancak bu yolda küçümsenmeyecek gelişmeler de açıkça görülür (Yücel, 1995: 54). Oluşturulan metinde her iki nüshadan olmak üzere birkaç örnek tespit edilmiştir.

aytkaylar 2a/6 (GJ)

tapkay 12b/6, *tokkan* 13a/6 (HK)

14. Çağataycanın en belirgin hususiyetlerinden biri de sonda bulunan ötümlü ünsüzlerin ötümsüzleşmesidir. Sınırlı örnekleri bulunan bu hususiyete ait iki örnek sadece GJ nüshasında tespit edilmiştir.

kılmağlık 8a/5, *oğumağlık* 9a/2-3

Her iki nüshada da sıklıkla kullanılan diğer bir örnek ise *-mas / -mes*'tir.

HK: *rāzı bolmas* 10b/6, *revā ermes* 4a/1

GJ: *revā emes* 2a/8-3b/4, *dürüst emes* 2a/9

15. Sayı isimlerinde meydana gelen ikizleşme hadisesi, Çağataycada çok sık rastlanan bir durum olmasına rağmen, metnimizde geçen sayı isimlerinde şedde işareti kullanılmadığından bu isimler imlaya bağlı kalınarak okunmuştur.

iki 7a/4, *ikinci* 11a/5, *yetinçü* 14a/6, *tokuzunçü* 14a/7

16. +ni / +ni belirtme hâli eki

Belirtme hali ekinin genel olarak ünsüzle biten isimlere gelmekle birlikte ünlü ile biten birkaç kelimeye de eklendiği görülmüştür.

tört pīrni bilgey 2a/2, *mihrāb tekbīrni bilgey* 3b/4

tekbīr-i bekānu bilgey 3a/7, *tekbīr-i fenānu bilgey* 3a/7

17. +nūŋ / +niŋ ilgi hâli eki

Çağataycanın asıl ilgi durumu eki +nInŋ'dır (Argunşah, 2013:119). Metnimizde de nun-ye-kef (نیک) şeklinde imla edilmiş ve ünsüzle biten kelimelerde kullanılmıştır.

Ādem 'aleyhi's-selāmniŋ ornuda 11a/4

hazret-i peygamber şalla'llāhu °aleyhi vesellemniġ ornıda 1b/6-7,2b/1

Ayrıca metnimizde +nı belirtme hâli ekinin, bir yerde ilgi hâli eki fonksiyonunda kullanıldığı görülmüştür:

Hazret-i Resūlu'llāhnu şerī° atları birle 14a/2-3

18. Zamir n'sinin kullanımı

Çağataycanın karakteristik özelliklerinden birisi zamir n'sinin kullanılmamasıdır.

günāhlarıdın 8a/4, *anasıdın* 13a/5, *haķıda* 14a/1, *mertebeside* 14a/3

19. turur / -dur

Metnimizde bildirme çekiminde “turur” ve onun ekleşmiş şekli olan “-dur” kullanılmıştır: *Ṭarīkat-nāme bu turur* 1a/1, *rivāyet ol turur* 8a/6-7; *çehār pīr-i ṭarīkat ķaysıdur* 4b/4-5, *tekbīr-i melik oldur* kim 9a/1-2

20. -adur / -ydür şimdiki zaman eki

Çağataycayı Eski Türkçenin fiil çekiminden ayıran önemli noktalardan biri de şimdiki zaman çekimidir (Karaağaç, 1997: 38). Çağatay Türkçesine özgü olan bu yapı metnimizde -adur / -ydür şekilleriyle yaygın bir şekilde kullanılmıştır.

tekbīr aytadur 2b/1-2, *Ādem °aleyhi's-selāmnıġ ornıda olturadur* 11a/4-5; *ħarām yēydür* 2a/6, *loķma yēydür* 10b/6

21. -ġay / -gey / -ķay gelecek zaman eki

HK nüshasında yalnızca ötümlü şekilleri kullanılan gelecek zaman ekinin GJ nüshasında bir yerde ötümsüz şeklinin de kullanıldığı görülmüştür.

HK: *tört peyġamberni sevābını tapġay* 12b/5-6, *tört pīrni bilgey* 2a/2

GJ: *aytkaylar* 2a/6

22. -(u)pdur öğrenilen geçmiş zaman eki

Öğrenilen geçmiş zamanın teşkilinde kullanılan bu yapının metnimizde yalnızca bir örneği tespit edilmiştir:

seccādeleride olturupdurlar 2a/1-2

23. êr- / ê- yardımcı fiili

Türkçenin bütün tarihi devirlerinin en işlek yardımcı fiillerinden olan *er-* fiili, hem HK nüshasında hem de GJ nüshasında bildirmenin olumsuz çekiminde kullanılmıştır. HK nüshasında *êr-* şekliyle kullanılmışken GJ nüshasında ise /r/'si düşmüş olarak *ê-* şeklinde kullanılmıştır.

HK: *revā êrmes* 2a/3-4, *dürüst êrmes* 2a/5

GJ: *revā êmes* 2a/8-3b/4, *dürüst êmes* 2a/9

4. Transkripsiyonlu Metin

[1a] (1) **Ṭarīkat-nāme** bu turur³

(2) Bi'smi'llāhi'r-raħmāni'r-raħīm (3) elħamdü li'llāhi rabbi'l-°ālemīn (4) ve'l-°ākıbetü li'l-muttakīn ve'sşalātü (5) ve's-selāmü °alā resūlihī Muħammed ve ālihī⁴ (6) ve aşhābihī ecma°in⁵ İmām-ı Cāfer-i (7) Şādık ve reħnümā-yı muvāfik [1b] (1) rażıya'llāhu °anh andaġ rivāyet (2) kı lurlar⁶ kim şeyħler ve naķībler⁷ (3) ve ehl-i

³ HK: *Ṭarīkat-nāme bu turur* 1a/1; GJ: *Ṭarīkat-nāme-i ĩn-est* 1b/1

⁴ HK: Muħammed ve ālihi 1a/5; GJ: Muħammedün *ālihi* 1b/5-6

⁵ GJ: *ammā Ĥazret-i* 1b/6; HK: -

⁶ HK: *kılurlar* 1b/2; GJ: *kılupdurlar* 1b/9

taḥkīkler ve ehl-i tarihat (4) -lar⁸ ve dervişler ve ḥānḳāh (5) -nişinler ve şāhib-i tekbīrler (6) ve kāsibler bular⁹ ḥāzret-i (7) peygamber şalla'llāhu °aleyhi vesellemniḡ¹⁰ [2a] (1) ornıda ve¹¹ seccādelerde (2) olturupdurlar [ve tekbīr aytadurlar, bilip aytḳaylar]¹² tekbīr-i tarihat (3) birle bolmasa tekbīr aytmek revā (4) érmes¹³ olarniḡ tekbīrleri (5) dürüst érmes¹⁴ her loḳma ki yéydür (6) ḥarām yéydür¹⁵ kıyāmet küni (7) pīr-üstād tekbīr aytḳuçilerdin¹⁶ [2b] (1) bī-zār bolurlar¹⁷ her kişi ki¹⁸ tekbīr (2) aytadur dört pīrni¹⁹ bilgey (3) bilip aytgey²⁰ tā cemi° üstādlar (4) -niḡ²¹ rūḫi ol kişidin rāzi (5) bolḡay²² her kişi ki²³ tekbīr aytadur (6) dört pīrni bilgey dört (7) tekbīrni bilgey²⁴ tört²⁵ pīr-i şerī°atni [3a] (1) bilgey dört²⁶ pīr-i tarihatni (2) bilgey dört²⁷ pīr-i²⁸ ḥāḳīkatni (3) bilgey dört²⁹ pīr-i ma°rifetni (4) bilgey dört³⁰ pīr-i mezhebni (5) bilgey çehār pīr-i rükinni bilgey³¹ tört³² pīr-i müşfikni (6) bilgey bir pīrni bilgey yarım (7) pīrni bilgey tekbīr-i beḳāni bilgey³³ tekbīr-i fenāni bilgey tekbīr-i rızāni bilgey tekbīr-i şafāni bilgey³⁴ [3b] (1) tekbīr-i³⁵ melikni bilgey tekbīr-i mevḳūf (2) -ni bilgey ve ḥuṭbe-i tekbīrni (3) bilgey ve kıble-i tekbīrni bilgey (4) ve miḥrāb-ı tekbīrni bilgey ve sikke-i (5) tekbīrni bilgey tā tekbīr aytmaḳni³⁶ (6) ve şāhib-i tekbīr bolmaḳni [ol kişiḡe müselleme]³⁷ tuḡay (7) -lar bolmasa³⁸ tekbīr aytmaḳ [4a] (1) ve şāhib-i tekbīr bolmaḳ ol kimerseḡe revā érmes³⁹ (2) eḡer sorsalar kim tekbīr aytmaḳ (3) farz mu yā vācib mü yā sünnet mü (4) cevāb ayḡıl kim Ḥudā-yı ta°ālā (5) Ḥāzret-i Cebrā°ilḡa fermān ḳıldı (6) farz boldı ve⁴⁰ Ḥāzret-i⁴¹ Cebrā°il °aleyhi°s-selām (7) Ḥāzret-i Danyal °aleyhi°s-selāmḡa⁴² [4b] (1) ta°līm bérdi⁴³ vācib boldı Ḥāzret-i (2) Danyal

⁷ GJ: naḳībler 1b/9; HK: naḳīb 1b/2

⁸ HK: ehl-i taḥkīkler ve ehl-i tarihatlar 1b/3-4; GJ: ehl-i tarihatler ve ehl-i taḥkīkler 2a/1

⁹ GJ: hemmesi 2a/4; HK: -

¹⁰ HK: şalla'llāhu °aleyhi vesellemniḡ 1b/7; GJ: °aleyhi°s-selāmniḡ 2a/4

¹¹ HK: ornıda ve 2a/1; GJ: -

¹² GJ: ve tekbīr aytadurlar bilip aytḳaylar 2a/6; HK: -

¹³ HK: tekbīr-i tarihat birle bolmasa tekbīr aytmek revā érmes 2a/2-3-4; GJ: Tekbīrlerni bu tarihat bile bilmeseler olarḡa tekbīr aytmaḳ revā érmes 2a/7-8

¹⁴ HK: érmes 2a/5; GJ: érmes 2a/9

¹⁵ HK: ḥarām yéydür 2a/6; GJ: ḥarām bolḡay 2a/9-2b/1

¹⁶ HK: pīr-üstād tekbīr aytḳuçilerdin bī-zār bolurlar 2a/7; GJ: pīr-üstādlar evvel tekbīr aytḳuçıdın bī-zār bolḡaylar 2b/1-2

¹⁷ GJ: pīr-üstādlarınḡ aldıda ḥacil ve şermende bolḡay bes 2b/3-4; HK: -

¹⁸ HK: ki 2b/1; GJ: kim 2b/4

¹⁹ pīr: Kelime her iki nüshada geçen bütün örneklerde *pīr* ( ) şeklinde imla edilmiştir fakat kelime aslına uygun şekilde okunmuştur.

²⁰ HK: dört pīrni bilgey bilip aytgey 2b/2-3; GJ: bilip aytḳaylar 2b/5

²¹ HK: üstādlarınḡ 2b/3-4; GJ: pīr-üstādlarınḡ 2b/6

²² HK: rāzi bolḡay 2b/4-5; GJ: rāzi ve ḥoşnüd bolḡaylar 2b/7

²³ HK: ki 2b/5; GJ: -

²⁴ HK: dört pīrni bilgey dört tekbīrni bilgey 2b/6-7; GJ: -

²⁵ HK: dört 2b/7; GJ: çehār 2b/8

²⁶ HK: dört 3a/1; GJ: çehār 2b/9

²⁷ HK: dört 3a/2; GJ: çehār 2b/9

²⁸ GJ: pīr-i 2b/9; HK: -

²⁹ HK: dört 3a/3; GJ: yana peñç 3a/1

³⁰ HK: dört 3a/4; GJ: çehār 3a/2

³¹ GJ: çehār pīr-i rükinni bilgey 3a/3; HK: -

³² HK: dört 3a/5; GJ: çehār 3a/3

³³ GJ: tekbīr-i beḳāni bilgey 3a/5; HK: -

³⁴ GJ: tekbīr-i rızāni bilgey tekbīr-i şafāni bilgey 3a/6-7; HK: -

³⁵ Tekbīr-i: Tekbīrni

³⁶ HK: aytmaḳni 3b/5; GJ: aytmaḳ 3b/1

³⁷ GJ: ol kişiḡe müselleme 3b/2-3; HK: -

³⁸ HK: bolmasa 3b/7; GJ: bolmas 3b/3

³⁹ GJ: ol kimerseḡe revā érmes 3b/4; HK: revā érmes 4a/1

⁴⁰ HK: ve 4a/6; GJ: -

⁴¹ GJ: Ḥāzret-i 3b/8; HK: -

⁴² HK: Danyal °aleyhi°s-selāmḡa 4a/7; GJ: Nūh peygamberḡe 3b/9

⁴³ HK: bérdi 4b/1; GJ: bérdirler 4a/1

°aleyhi's-selām küçek (3) -leriga⁴⁴ ta°līm bērdiler sünnet boldı (4) eger sorsalar kim çehār pīr-i țariķat⁴⁵ (5) ķaysıdur⁴⁶ cevāb aygıl kim çehār-yār (6) tururlar⁴⁷ evvel Hāzret-i Ebā Bekr-i (7) Şiddīķ rażıya'llāhu °anh⁴⁸ dūyüm⁴⁹ [5a] (1) Hāzret-i °Ömer rażıya'llāhu °anh⁵⁰ süyüm⁵¹ (2) Hāzret-i °Osmān rażıya'llāhu °anh (3) çehārum Hāzret-i °Alī⁵² rażıya'llāhu °anh (4) tururlar eger sorsalar kim (5) çehār pīr-i şerī°at ķaysıdur⁵³ cevāb (6) aygıl kim evvel Hāzret-i °Ādem (7) Şafıyü'llāh dūyüm⁵⁴ Hāzret-i⁵⁵ Nūh Nebıyü'llāh [5b] (1) süyüm⁵⁶ Hāzret-i⁵⁷ İbrāhım Hālılu'llāh (2) çehārum Hāzret-i Muħammed Muştafā sal (3) -la'llāhu °aleyhi vesellem⁵⁸ tururlar eger (4) sorsalar kim tōrt kitāb ķaysıdur (5) cevāb aygıl kim evvel Tevrīt (6) Mūsā dūyüm İncıl °İsā süyüm (7) Zebūr Dāvud çehārum Furķān [6a] (1) Muħammed Muştafā şalla'llāhu °aleyhi vesellem (2) turur⁵⁹ eger sorsalar kim tōrt⁶⁰ (3) pīr-i ma°rifet⁶¹ ķaysıdur⁶² cevāb aygıl kim evvel (4) Şems-i Tebrizī dūyüm Mevlevī-i Rūmī (5) süyüm⁶³ Hāce Hāfız-ı Şirāzī, (6) çehārum⁶⁴ Şeyh °Aţţār-ı Velī beşinçi Hāzret-i Şāh⁶⁵ Kāsım-ı Envārī tururlar⁶⁶ eger sor (7) -salar kim tōrt⁶⁷ pīr-i müşfik [6b] (1) ķaysıdur⁶⁸ cevāb aygıl kim evvel (2) ata dūyüm ana süyüm üstāz (3) mu°allim çehārum peder-i °arūs⁶⁹ eger sor (4) -salar kim bir pīr ķaysıdur⁷⁰ cevāb (5) aygıl kim Selmān-ı Fārsī⁷¹ [tururlar]⁷² (6) eger sorsalar kim yarım pīr ķaysıdur⁷³ (7) cevāb aygıl kim ğassāl⁷⁴ turur [7a] (1) -lar⁷⁵ yeğirme altı yarım pīrni (2) mundağ [bilip]⁷⁶ cevāb bērmek kerek⁷⁷ (3) eger sorsalar kim tekbīr-i fenā ve tekbīr-i rızā ķaysı (4) -dur cevāb aygıl kim iki rivāyet (5) -dür⁷⁸ bir rivāyet evvel beķā⁷⁹ Hāzret-i (6) °Ādem °aleyhi's-

44 HK: Danyal °aleyhi's-selām küçekleriġa 4b/2-3; GJ Nūh peygamber ümmetleriġe 4a/1-2

45 GJ: țariķat 4b/4; HK: şerī°at 4b/4

46 HK: ķaysıdur 4b/5; GJ: turur 4a/4

47 HK: çehār-yār tururlar 4b/5-6; GJ: -

48 GJ: °anh 4b/6; HK: -

49 HK: dūyüm 4b/7; GJ: ikinci 4b/7

50 GJ: °anh 4b/7; HK: -

51 HK: süyüm 5a/1; GJ: üçünçi 4b/7-8

52 HK: çehārum Hāzret-i °Alī 5a/3; GJ: tōrtünçi Hāzret-i Şāh-ı Merdān °Alī 4b/9-5a/1

53 HK: ķaysıdur 5a/5; GJ: ķaysı turur 4a/1-2

54 HK: dūyüm 5a/7; GJ: ikinci 4a/3

55 GJ: Hāzret-i 4a/3; HK: -

56 HK: süyüm 5b/1; GJ: üçünçi 4a/4

57 GJ: Hāzret-i 4a/4; HK: -

58 HK: çehārum Hāzret-i Muħammed Muştafā şalla'llāhu °aleyhi vesellem 5b/2-3; GJ: tōrtünçi Hāzret-i Muħammed Resūlu'llāh 4a/5-6

59 HK: eger sorsalar kim ... °aleyhi vesellem turur 5b/3-6a/2; GJ: ve yana tōrt ... vesellemġe keldi 4a/6-4b/4

60 HK: tōrt 6a/2; GJ: penç 5b/5

61 GJ: pīr-i ma°rifet 5b/5; HK: tekbīr 6a/3

62 HK: ķaysıdur 6a/3; GJ: ķaysı turur 5b/5-6

63 HK: Şems-i Tebrizī dūyüm Mevlevī-i Rūmī süyüm Hāzret-i 6a/4-5; GJ: Hāzret-i Mevlānā-yı Rūmī, ikinci Hāzret-i Şeyh Şems-i Tebrizī, üçünçi 5b/6-8

64 GJ: tōrtünçi Hāzret-i 6a/1; HK: çehārum 6a/6

65 şāh: GJ 6a/2

66 GJ: beşinçi Hāzret-i Şā Kāsım Envārī tururlar 6a/2-3; HK: -

67 HK: tōrt 6a/7; GJ: çehār 6a/3

68 HK: ķaysıdur 6b/1; GJ: ķaysı turur 6a/4

69 HK: dūyüm ana süyüm üstāz mu°allim çehārum peder-i °arūs 6b/2-3; GJ: ikinci ana üçünçi mollası, tōrtünçi üstādı tururlar 6a/5-6

70 HK: ķaysı-dur 6b/4; GJ: ķaysı turur 6b/5

71 HK: Selmān-ı Fārsī 6b/5; GJ: Hāzret-i Şist peygamber tururlar 6b/6

72 GJ: tururlar 6b/6; HK: -

73 HK: ķaysıdur 6b/6; GJ: ķaysı turur 6b/9

74 HK: ğassāl 6b/7; GJ: Selmān-ı Fārsī 6b/7-8

75 GJ: yarım pīr ķaysı turur cevāp aygıl kim Selmān-ı Fārsī tururlar eger sorsalar kim ve yana yarım pīr ķaysı turur cevāp aygıl kim ġürker turur 6b/7-8-9; HK: -

76 GJ: bilip 7a/3; HK: -

77 GJ: tā ... bolġaylar 7a/4; HK: -

78 HK: iki rivāyetdür 7a/4-5; GJ: munda iki rivāyet bar 7a/7-8

79 HK: evvel beķā 7a/5; oldur kim tekbīr-i beķā 7a/8

selâmğa⁸⁰ keldi [olarınığ ferzendleriğa turur anı tekbîr-i beğâ dèrler]⁸¹ tekbîr-i (7) fenâ⁸² Nûh °aleyhi's-selâmğa⁸³ keldi [7b] (1) Hâzret-i Nûh⁸⁴ ümmetleriğa⁸⁵ (2) du°â kıldılar. Rızâ-yı⁸⁶ ta°âlâ fenâ (3) bêrdi anı tekbîr-i fenâ dèrler tekbîr-i rızâ (4) Hâzret-i İbrâhîm °aleyhi's-selâmğa⁸⁷ keldi (5) Hâzret-i İsmâ°îl °aleyhi's-selâmını (6) kurbânlıqge⁸⁸ rızâ bêrdi anı tekbîr-i (7) rızâ dèrler tekbîr-i şafâ Hâzret-i [8a] (1) peygamber⁸⁹ şalla'llâhu °aleyhi vesellemğa keldi (2) Hâzret-i peygamber şalla'llâhu °aleyhi vesellem (3) her zamân şahâbeleriğa⁹⁰ du°â kıldı (4) -lar günâhlarıdın⁹¹ pāk boldılar⁹² (5) yılan teri⁹³ salğın⁹⁴ dèk boldı⁹⁵ (6) anı tekbîr-i şafâ dèrler yana bir rivâyet (7) ol turur ⁹⁶kim tekbîr-i beğâ namâz [8b] (1) niyâz kılmak⁹⁷ tekbîr-i şafâ⁹⁸ mollâ (2) ve üstâd ata anağa du°â kıılır (3) -lar andağ⁹⁹ şafâ taparlar (4) anı tekbîr-i şafâ dèrler tekbîr-i rızâ (5) koyğa keldi koy¹⁰⁰ özini ölüm (6) -ğa¹⁰¹ rızâ bêrdi anı tekbîr-i rızâ dèrler (7) eger sorsalar kim tekbîr-i melik [9a] (1) kıaysıdur¹⁰² cevâb aygıl kim tekbîr-i (2) melik oldur kim¹⁰³ Hâzret-i sal (3) -lallâhu °aleyhi vesellem¹⁰⁴ bu dünyâdın (4) nakl kıldılar kim¹⁰⁵ ferzend (5) -leriğa kaldı anı tekbîr-i melik (6) dèrler eger sorsalar kim (7) tekbîr-i mevķûf kıaysıdur¹⁰⁶ cevâb [9b] (1) aygıl kim [seyyiddin]¹⁰⁷ özge [kişi]¹⁰⁸ tekbîr (2) aytsa anı tekbîr-i mevķûf dèrler (3) eger sorsalar kim huṭbe-i tekbîr (4) kıaysıdur¹⁰⁹ cevâb aygıl kim Fâtiha (5) ve İhlâşını oğmak¹¹⁰ turur (6) eger sorsalar kim kıble-i tekbîr kıaysıdur¹¹¹ (7) cevâb aygıl kim du°â kıılırda [10a] (1) kıblege¹¹² bakıp du°â kıılmak kerek¹¹³ (2) eger sorsalar kim sikke-i tekbîr (3) kıaysıdur¹¹⁴ cevâb aygıl kim du°â (4) -dın soñğ dÛrÛd oğmak (5) turur¹¹⁵ eger dÛrÛd oğmasa (6) du°ânı sevâbı zemîn âsmân (7) -nınığ ortasında¹¹⁶

⁸⁰ HK: °aleyhi's-selâmğa 7a/6; GJ: Şaṭīyu'llâhğa 7a/9

⁸¹ GJ: olarınığ ferzendleriğa turur anı tekbîr-i beğâ derler 7a/9-7b/1; HK: -

⁸² HK: fenâ 7a/7; GJ: fenâmı 7b/1

⁸³ HK: °aleyhi's-selâmğa 7a/7; GJ: peygamberge

⁸⁴ GJ: peygamber 7b/3; HK: -

⁸⁵ HK: ümmetleriğa 7b/1; GJ: ümmetlerige 7b/3

⁸⁶ HK: Rızâ -yı 7b/2; GJ: Hūdâ-yı 7b/4

⁸⁷ HK: °aleyhi's-selâmğa 7b/4; GJ: peygamberge 7b/6

⁸⁸ HK: °aleyhi's-selâmını kurbânlıqge 7b/5-6; GJ: peygambeni kurbânlıqğa 7b/6-7

⁸⁹ HK: peygamber 8a/1; GJ: Muḥammed Muṣṭafa 7b/8

⁹⁰ HK: şahâbeleriğa 8a/3; GJ: şahâbelerge 8a/1

⁹¹ HK: günâhlarıdın 8a/4; GJ: olar günehleridin 8a/2

⁹² GJ: gÛyâ ki 8a/3; HK: -

⁹³ HK: teri 8a/5; GJ: tere 8a/3

⁹⁴ GJ: salğın 8a/3; HK: salgen 8a/5

⁹⁵ HK: boldı 8a/5; GJ: -

⁹⁶ HK: ol turur 8a/7; GJ: oldur 8a/5

⁹⁷ HK: kıılmak 8b/1; GJ: kıılmağlıq turur 8a/5-6

⁹⁸ GJ: oldur kim 8a/6; HK: -

⁹⁹ HK: mollâ ve üstâd ata anağa du°â kıılır andağ 8b/1-2; GJ: ata anasığa mollâsığa ve üstâdığa du°â kıılsalar anda 8a/6-8

¹⁰⁰ GJ: koy 8a/9; HK: -

¹⁰¹ HK: ölümğa; GJ: ölümge 8b/1

¹⁰² HK: kıaysıdur 9a/1; GJ: kıaysı turur 8b/2

¹⁰³ HK: tekbîr-i melik oldur kim 9a/1; GJ: -

¹⁰⁴ HK: şalla'llâhu °aleyhi vesellem 9a/2-3; GJ: peygamber °aleyhi's-selâm 8b/3

¹⁰⁵ HK: kim 9a/4; GJ: -

¹⁰⁶ HK: kıaysıdur 9a/7; GJ: kıaysı turur 8b/6-7

¹⁰⁷ GJ: seyyiddin 8b/7; HK: sèndin 9b/1

¹⁰⁸ GJ: kişi 8b/8; HK: -

¹⁰⁹ HK: kıaysıdur 9b/4; GJ: kıaysı turur 9a/1

¹¹⁰ HK: oğmak 9b/5; GJ: oğumağlıq 9a/2-3

¹¹¹ HK: kıaysıdur 9b/6; GJ: kıaysı turur 9a/4

¹¹² HK: kıblege 10a/1; GJ: kıbleğa 9a/5

¹¹³ HK: du°â kıılmak kerek 10a/1; GJ: oturup du°â kıılmağlıq iki qolını miḥrâb dèk peşânesi veya köksi bile berâber tutup du°â kıılmağlıq turur 9a/5-9

¹¹⁴ HK: kıaysıdur 10a/; GJ: kıaysı turur 9b/1

¹¹⁵ HK: du°â dın soñğ dÛrÛd oğmak turur 10a/3-4-5; GJ: du°ânınığ evvelide ve âhiride duâdın kıyın durÛd oğumağlıq turur 9b/1-3

mu^callağ turur **[10b]** (1) [tā]¹¹⁷ kıyāmetğāça elbette dūrūd oğu (2) -mak¹¹⁸ kerek¹¹⁹ anı sikke-i tekbīr dērler (3) bes¹²⁰ her kişi ki bu **Ṭarīkat** (4) -nāmeni bilmesē pīr-üstād (5) -nıng rūhı ol kişidin (6) rāzı bolmas¹²¹ her loğma¹²³ yēydūr (7) ḥarām yēydūr¹²⁴ kıyāmet küni **[11a]** (1) ol kişini Ḥazret-i peygamber¹²⁵ şefā^cat (2) kılmalar pīr-üstādınıg aldıda (3) şermende bolğay¹²⁶ evvel Ḥazret-i (4) Ādem ^caleyhi's-selāmınıg ornıda (5) olturadur¹²⁸ ikinçi Ḥazret-i Nūḥ (6) ^caleyhi's-selāmınıg ornıda (7) olturadur¹²⁹ üçünçi Ḥazret-i **[11b]** (1) İbrāhīm ^caleyhi's-selām ornıda (2) olturadur¹³⁰ tōrtünçi Ḥazret-i (3) Muḥammed Muştafa şalla'llāhu ^caleyhi vesellem (4) -ni ornıda olturadur¹³¹ elbette (5) bu **Ṭarīkat-nāmeni** bilgey¹³² eger (6) sorsalar kim ğusl-i şerī^cat (7) nēme birle¹³³ pāk bolur cevāb ayğıl **[12a]** (1) kim ğusl-i şerī^cat su birle pāk (2) boladur ğusl-i ṭarīkat ve ğusl-i (3) ḥaḳīḳat nēme birle pāk boladur (4) cevāb ayğıl kim ğusl-i ṭarīkat (5) çehār tekbīr bile pāk boladur¹³⁴ (6) çehār tekbīr bu turur bi'smi'l-lāhi'r-raḥmān (7) -irrahīm¹³⁵ Allāhu ekber Allāhu ekber Allāhu ekber **[12b]** (1) Allāhu ekber lā ilāhe illa'llāhu va'llāhu (2) ekber ve li'llāhi'l-ḥamd kāsib¹³⁶ her nēme¹³⁷ (3) tapadur pīr-üstādınıg aldığa (4) alıp¹³⁸ kēlgey özünü tekbīrge (5) yētkürgey¹³⁹ tā anğa¹⁴⁰ tōrt peygamberni¹⁴¹ (6) sevābını tapğay evvel Ḥazret-i Ādem (7) ^caleyhi's-selām¹⁴² ikinçi Nūḥ Nebīyu'llāh¹⁴³ **[13a]** (1) üçünçi İbrāhīm Ḥalīlu'llāh¹⁴⁴ (2) tōrtünçi¹⁴⁵ Muḥammed Muştafa şalla'llāhu (3) ^caleyhi vesellemni¹⁴⁶ sevābını bērgey¹⁴⁷ tekbīr (4) aytğuçı ve tekbīr alğuçı¹⁴⁸ ğünāhdın¹⁴⁹ (5) pāk bolğay¹⁵⁰ anasıdın yeñgi (6) toğğan¹⁵¹ -dēk bolğay her kim¹⁵² özünü (7) tekbīrge yētkürse dūnyā ve āḫireti¹⁵³ ābād¹⁵⁴ **[13b]** (1) bolğay eger sorsalar kim şāḫib-i¹⁵⁵ tekbīrge (2) neçe

¹¹⁶ HK: du^cāni sevābı zemīn āsmān nıng ortasıda 10a/6-7; GJ: aytmasa tekbīrniñ sevābı āsmān ve zemīnning aralığıda 9b/3-5

¹¹⁷ GJ: tā 9b/5; HK: -

¹¹⁸ HK: oğmak 10b/1-2; GJ: atymak 9b/6

¹¹⁹ kerek GJ, kerekir HK

¹²⁰ HK bes 10b/3; GJ: -

¹²¹ HK: bolmas 10b/6; GJ: bolmaslar 9b/9

¹²² GJ: hergiz bereket tapmalar 10a/1; HK: -

¹²³ HK: loğma 10b/6; GJ: loğmayı ki 10a/1

¹²⁴ HK: ḥarām yēydūr 10b/7; GJ: ḥarām bolğay 10a/2

¹²⁵ HK: kişini Ḥazret-i peygamber 11a/1; GJ: kişiğe peygamberler 10a/2-3

¹²⁶ HK: üstādınıg aldıda şermende bolğay 11a/2-3; GJ: üstādlarınıg aldıda ḥacālet ve şermende bolğaylar 10a/4-5

¹²⁷ GJ: Sāḫib-i tekbīr 10a/5-6; HK: -

¹²⁸ HK: ^caleyhi's-selāmınıg ornıda olturadur 11a/5; GJ: Şaḫīyū'llāhınıg orunlarıda olturadurlar 10a/6-7

¹²⁹ HK: ^caleyhi's-selāmınıg ornıda olturadur 11a/6-7; GJ: nebīyu'llāhınıg orunlarıda olturadurlar 10a/7-8

¹³⁰ HK: ^caleyhi's-selām ornıda olturadur 11b/1-2; GJ: Ḥalīlu'llāhınıg orunlarıda olturadurlar 10b/1-2

¹³¹ HK: vesellemni ornıda olturadur 11b/3-4; GJ: vesellemniñ orunlarıda olturadurlar 10b/3-4

¹³² HK: bilgey 11b/5; GJ: bilgeyler 10b/5

¹³³ HK: birle 11b/7; GJ: bile 10b/7

¹³⁴ HK: birle pāk ...boladur 12a/1-7; GJ: bile pāk ...pāk bolur 10b/7-11a/3

¹³⁵ HK: bismillāhirrahmānirrahīm 12a/6-7; GJ: -

¹³⁶ GJ: ve 11a/6; HK: -

¹³⁷ HK: nēme 12b/2; GJ: nēmerse²i ki 11a/7

¹³⁸ alıp: Kelime iki defa yazılmıştır.

¹³⁹ HK: yetkürgey 12b/5; GJ: yētküzgey 11a/8-9

¹⁴⁰ HK: anğa 12b/5; GJ: -

¹⁴¹ HK: peygamberni 12b/5; GJ: peygamberniñ 11a/9

¹⁴² HK: Ḥazret-i Ādem ^caleyhi's-selām 12b/6-7; GJ: Ādem Şaḫīyū'llāhınıg 11b/1

¹⁴³ HK: Nebīyu'llāh 12b/7; GJ: Nebīyu'llāhınıg 11b/2

¹⁴⁴ HK: Ḥalīlu'llāh 13a/1; GJ: Ḥalīlu'llāhınıg 11b/3

¹⁴⁵ GJ: Ḥazret-i 11b/3; HK: -

¹⁴⁶ HK: vesellemni 13a/3; GJ: vesellemniñ 11b/4

¹⁴⁷ HK: bērgey 13a/3; GJ: tapğay 11b/5

¹⁴⁸ HK: tekbīr aytğuçı ve tekbīr alğuçı 13a/3-4; GJ: tekbīr alğuçı ve tekbīr aytğuçı 11b/5-6

¹⁴⁹ GJ: andağ kim 11b/6; HK: -

¹⁵⁰ GJ: kim 11b/7; HK: -

¹⁵¹ HK: toğğan 13a/6; GJ: toğğan 11b/7

¹⁵² HK: her kim 13a; GJ: her kimerse ki 11b/8

¹⁵³ GJ: āḫireti 11b/9; HK: āḫireti 13a/7

¹⁵⁴ HK: ābād 13a/7; GJ: ma^cmūr 11b/9

nemerse lâzım bolur¹⁵⁶ cevâb (3) aygıl kim on nemerse lâzım bola (4) -dur¹⁵⁷ evvel bā-tahāret birle peygamber (5) -lerni ornıda olturadur¹⁵⁸ (6) ikinci Fātiha ve İhlās¹⁵⁹ dūrüdni¹⁶⁰ (7) bilgey üçünçü pīr-üstādınñ [14a] (1) haqıda du^cā kılğay törtünçü (2) cüst çālāk hayr kılamak¹⁶¹ beşinçü (3) her kişini öz mertebeside bilgey¹⁶² (4) altınçü meclisde olturğanlarğa (5) ma^crifet ve naşihat kılğaylar¹⁶³ (6) yétinçü hōş-hüy bolğaylar¹⁶⁴ sekizinçü (7) rızk-ı helāl yegeyler¹⁶⁵ tokuzunçü [14b] (1) harāmdın perhiz kılğaylar¹⁶⁶ (2) onunçü Hazret-i Resūlū'llāhını (3) şerī^catları birle ^camel kılğay (4) -lar¹⁶⁷ her kişi bu **Tarihat-nāmeni** (5) bilmese her nemerse¹⁶⁸ kesbdin¹⁶⁹ yèydür [haram bolğay]¹⁷⁰ (6) kıyāmet küni pīr-üstād¹⁷¹ aldıda (7) şermende ve yüzi qara [15a] (1) bolğay¹⁷² ne^cüzü billāhi mine'z-zālik (2) bi-raḥmetike yā erḥame'r-rāhimin (3) bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (4) allāhümme salli alā Muḥammed ve alā āli Muḥammed (5) kemā şalleyte alā İbrāhīme ve (6) alā İbrāhīm inneke ḥamid[ün]¹⁷³ [15b] (1) -mecid allāhümme salli alā Muḥammed ve alā ālihī (2) ve aşḥāb ve sellem allāhümme yā fāturū's (3) -semāvāt ve'l-^carz ve ya (4) -^clemu'l-ğayb ve'ş-şehādeh (5) hüve'r-raḥmāni'r-raḥīm allāhümme (6) innī ahiddü ileyke fī hāzihī'd-dünyā (7) bi-enne neşhedü enneke ente'l [16a] (1) -lāhū'l-lezi lā ilāhe illa ente (2) vaḥdeke lā şerike leke ve eşhedü (3) enne Muḥammeden ^cabdüke ve resülüke (4) felā tükellimni ilā nefsi fe inneke en- (5) tekellimuni ileyhā tuḥarrībni min (6) -e'ş-şerri ve tubāidni mine'l-ḥayri (7) ve innī le eşiḳu illā bi-raḥmetike [16b] (1) feceāleni li-^cindike (2) el-yevmi'l-kıyāmeti inneke (3) lā tuḥlifū'l-mī^cād ve eşhedü (4) en lā ilāhe illa'llāh vaḥdehu (5) lā şerikeleh ve eşhedü enne (6) Muḥammeden ^cabduhu ve resülühü ve enne (7) ^caliyyen ve şalla' [17a] (1) llāhu ^calā nebiyyihi Muḥammedün āmin (2) ve ālihī ecma^cin Rabbū'l (3) -^cālemin bi-raḥmetike yā erḥame'r- (4) rāhimin (5) temmet (6) tamām (7) sene 1284

5. Sonuç

Klasik sonrası Çağatay Türkçesiyle H. 1284 (M. 1867) yılında yazılan tarihat-nâmede, tarikat ehlinin bilmesi gereken hususlar ele alınmıştır.

Dini bir metin olmasından dolayı söz varlığı bakımından Arapça, Farsça kelime ve kelime grupları bakımından oldukça zengin olan metinde peygamber, sahabe ve tarikat önderlerine ait özel isimlerin yoğunluğu dikkat çekicidir.

İmla ve dil hususiyetleri bakımından klasik sonrası Çağatay Türkçesi hususiyetleri gösteren metinde *tekbir-i fenâ dârlar*, *anasıdın yenği tokkan-dêk* gibi örneklerde Oğuzca etkisi de gözlenmiş olup nüshalar arasında imla ve ses olaylarına bağlı olarak gerçekleşen şekil farklılıkları görülmüştür. HK nüshasında ek fiil Eski Türkçedeki şekliyle kullanılmışken GJ

¹⁵⁵ GJ: şāhib-i 12a/2; HK: -

¹⁵⁶ HK: lâzım bolur 13b/2; HK: vācib turur 12a/2-3

¹⁵⁷ HK: on nemerse lâzım boladur 13b/3-4; GJ: -

¹⁵⁸ HK: bā-tahāret birle peygamberlerni ornıda olturadur 13b/5-6; GJ: tahāret bile bolğay peygamberniñ orunlarında olturadur 12a/3-5

¹⁵⁹ GJ: ve 12a/6; HK: -

¹⁶⁰ GJ: rāst 12a/6; HK: -

¹⁶¹ HK: törtünçü cüst çālāk hayr kılamak 14a/1-2; GJ: törtünçü olturğan zamān Fātiha oqımaq kerek 12a/8-9

¹⁶² HK: bilgey 14a/3; GJ: bilgeyler 12b/1

¹⁶³ HK: meclisde olturğanlarğa ma^crifet ve naşihat kılğaylar 14a/4-5; GJ: meclisdeki olturğanlarğa ma^crifet ayıp fend-naşihat kılğay 12b/2-3

¹⁶⁴ HK: hōş-hüy bolğaylar 14a/6; GJ: hōş-hāl bolğay 12b/4

¹⁶⁵ HK: yegeyler 14a/4; GJ: yegey 12b/5

¹⁶⁶ HK: kılğaylar 14b/1; GJ: kılğay 12b/6

¹⁶⁷ HK: Hazret-i Resūlū'llāhını şerī^catları birle ^camel kılğaylar 14b/2-4; GJ: Hazret-i Muḥammed Resūlū'llāhınıñ 8) şerī^catları bile ^camel kılğay 12b/7-8

¹⁶⁸ HK: nemerse ki 14b/5; GJ: nemerseⁱ ki 13a/1

¹⁶⁹ GJ: tapıp 13a/1; HK: -

¹⁷⁰ GJ: haram bolğay 13a/2; HK: -

¹⁷¹ HK: üstād 14b/6; GJ: üstādlarınñ 13a/2-3

¹⁷² HK: yüzi qara bolğay 14b/7-15a/1; GJ: rüy-siyāh bolğaylar 13a/3-4

¹⁷³ 15a altı satırdır.

nüshasında ünsüz düşmesine uğramış şekliyle kullanılmıştır: HK: *ér-*; GJ *é-*. Bu durum GJ nüshasının daha yakın bir döneme ait olduğuna işaret eder. Farsça tamlamaların yazımında GJ nüshasında hâ-ı resmiyye (◌◌) ile biten tamlamalarda düzenli olarak izafet kesresini göstermek için hemze-i izâfet kullanılmışken HK nüshasında tenvin işareti kullanılmıştır.

Kısaltmalar

HK: Hüseyin Kaba Koleksiyonu

GJ: Gunnar Jarring Koleksiyonu

Kaynaklar

Argunşah, M. (2013). *Çağatay Türkçesi*. Ankara: Kesit Yayınları.

Bangi, İ. (1972). *Farsça Dil Bilgisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Bankır, M. M. (2017). Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Bir Tarikatname. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, (10), 29-41.

Cebecioğlu, E. (2009). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları.

Eckmann, J. (2003). “Küçük Çağatay Grameri”, *Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar* (Haz. O. F. Sertkaya). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Eraslan, K. (1976). “Yesevi'nin Fakr-nâmesi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S. 22, 45-120.

Karaağaç, G. (1997). *Lutfî Divanı (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*. Ankara: TDK Yayınları.

Öger A. (2017). Çağatayca Yazılmış Bir Tarikatname Üzerine, IV. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, C. 3, Ankara.

Öngören, R. (2011). Tarikat, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 40, 95-105.

Türkçe Sözlük (1998). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Timurtaş, F. K. (1997). *Osmanlı Türkçesine Giriş I*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Yücel B. (1995). *Bâbü'r Divanı (Gramer-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.

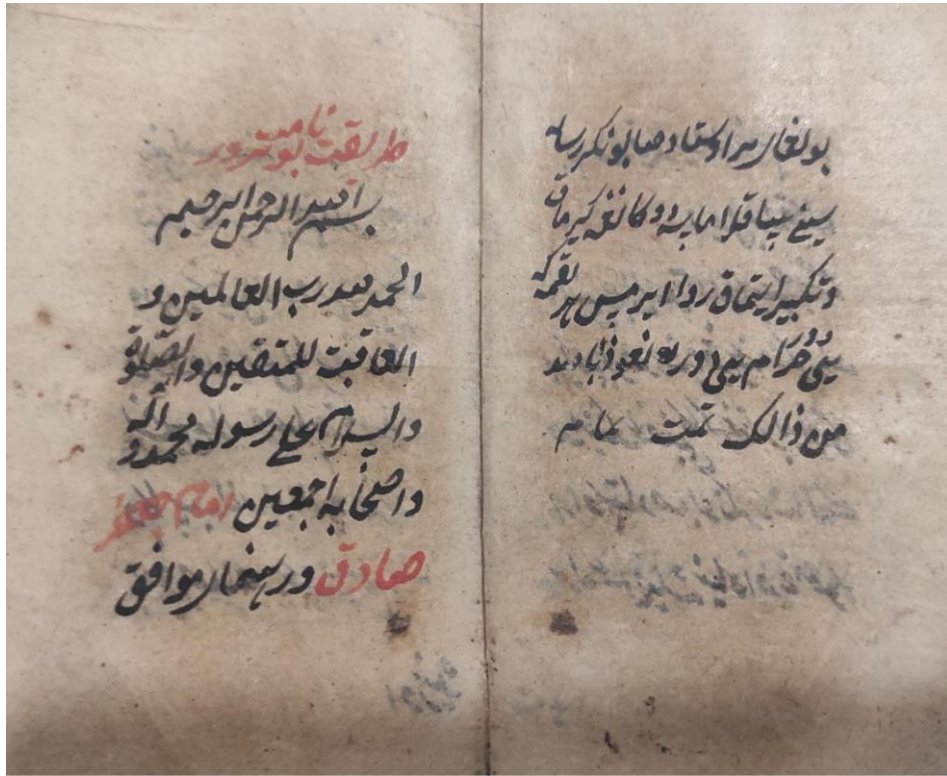
2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

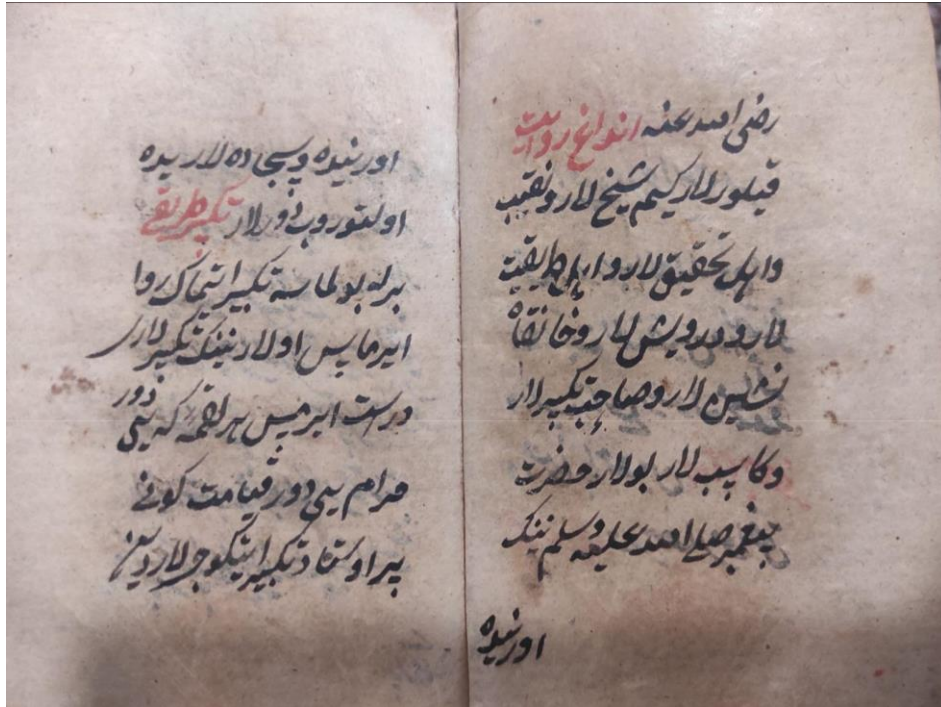
4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.

Tıpkıbasım

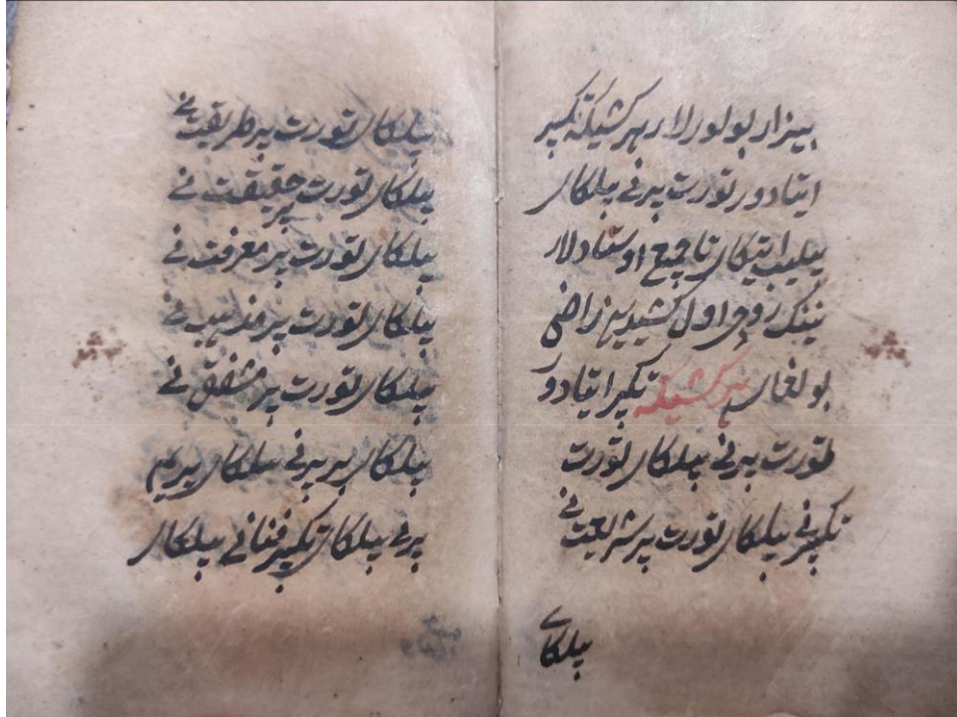
1a

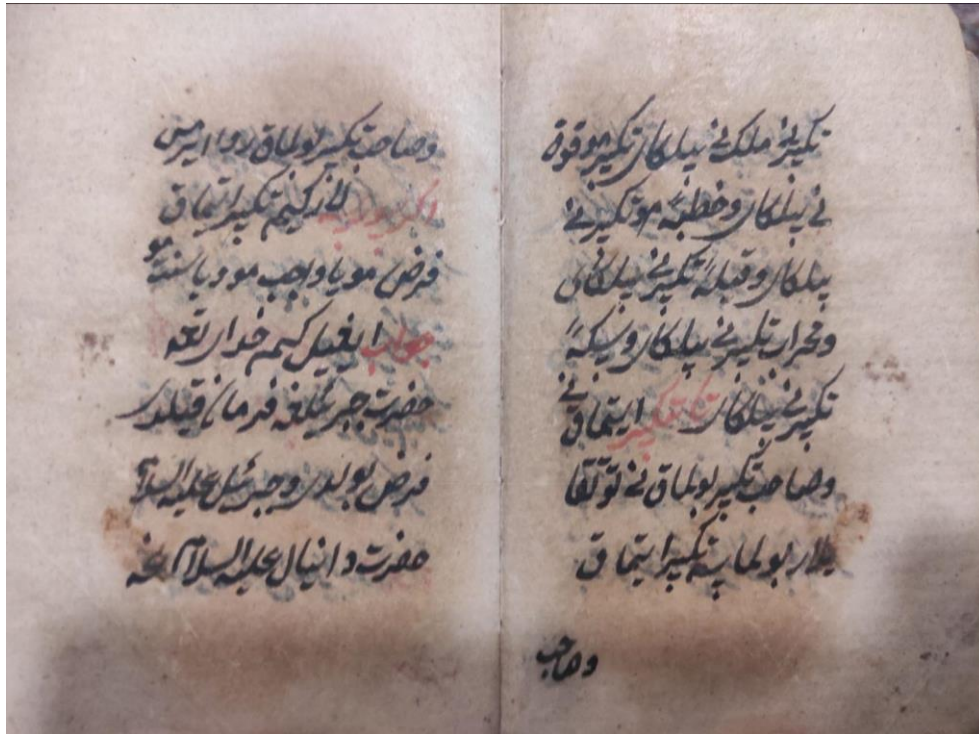
2a

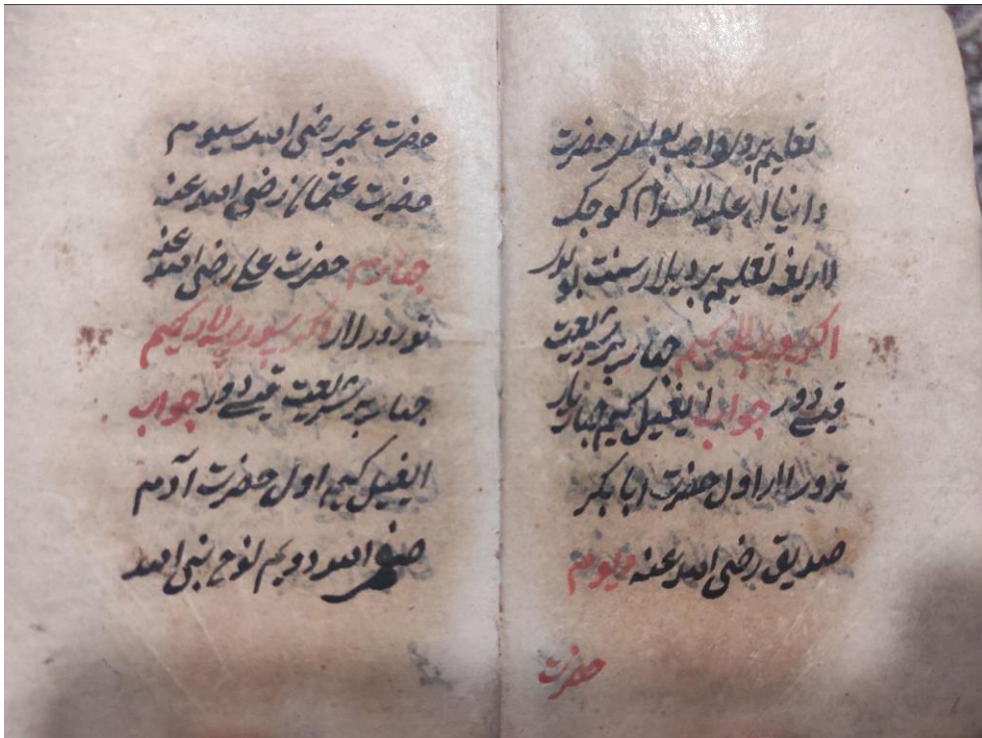
3a-2b

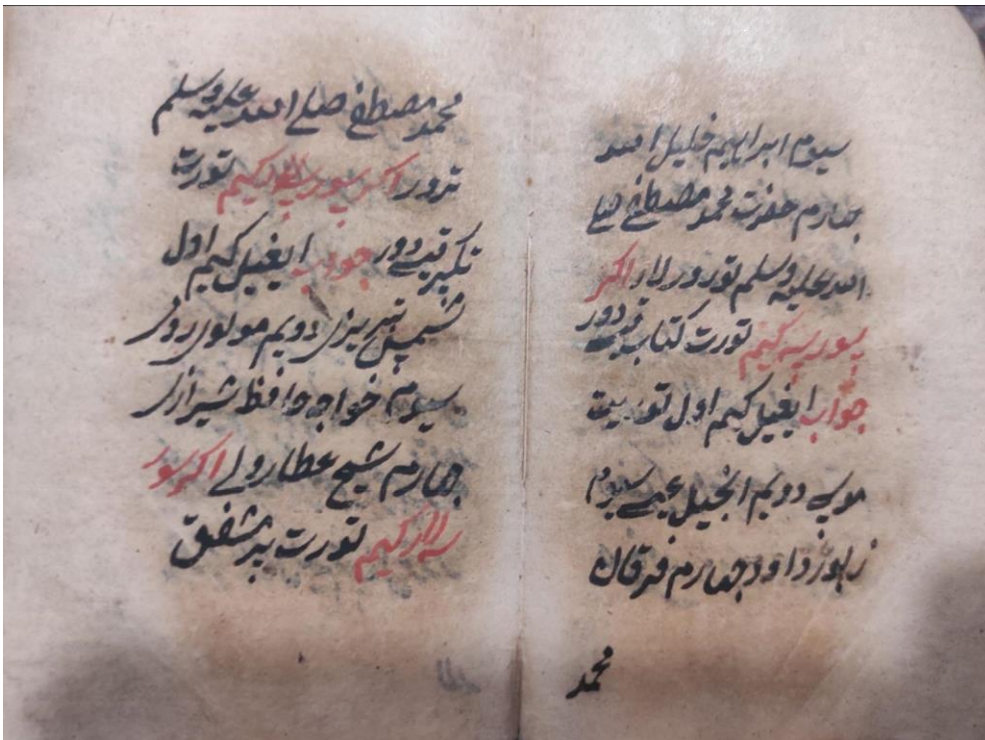
4a-3b

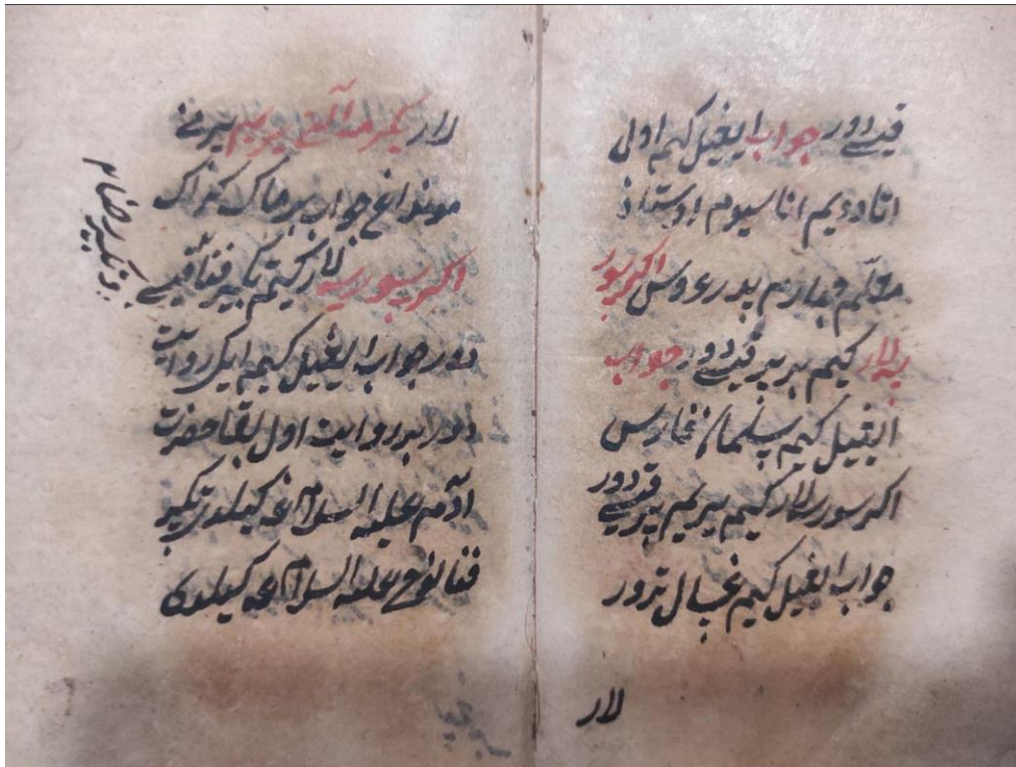
5a-4b

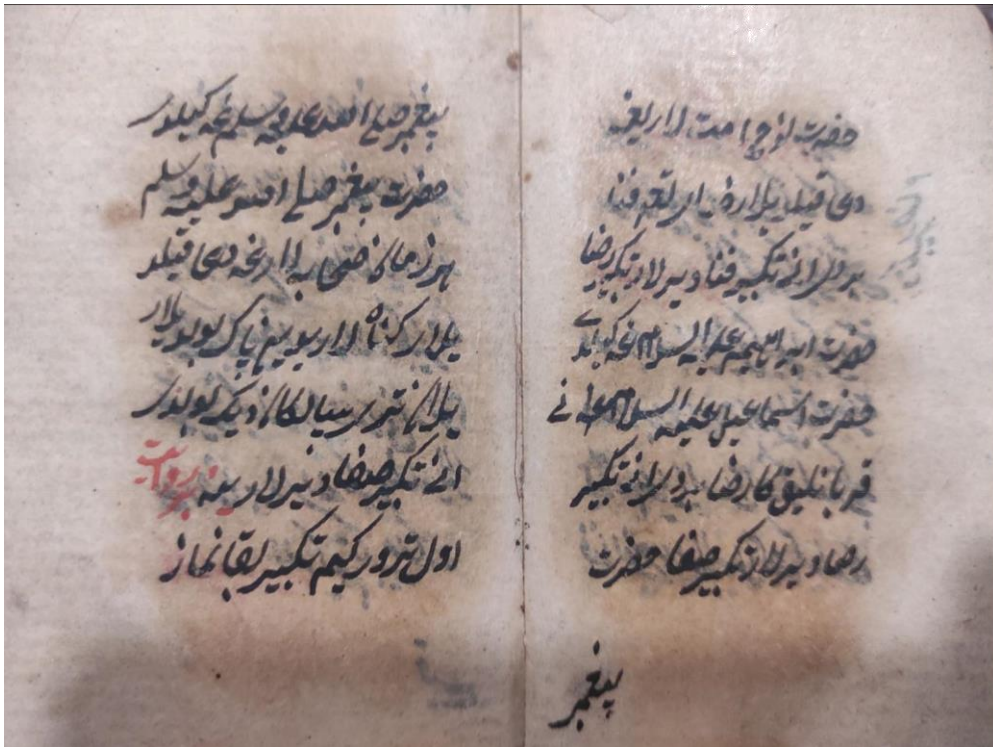
6a-5b

7a-6b

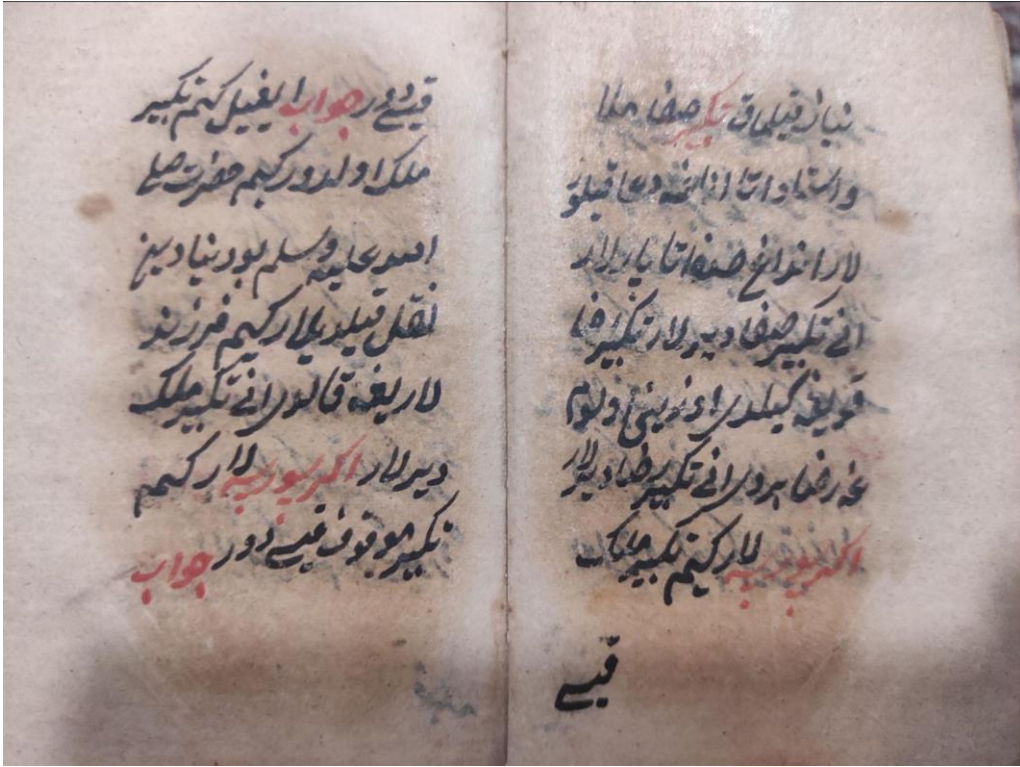

8a-7b

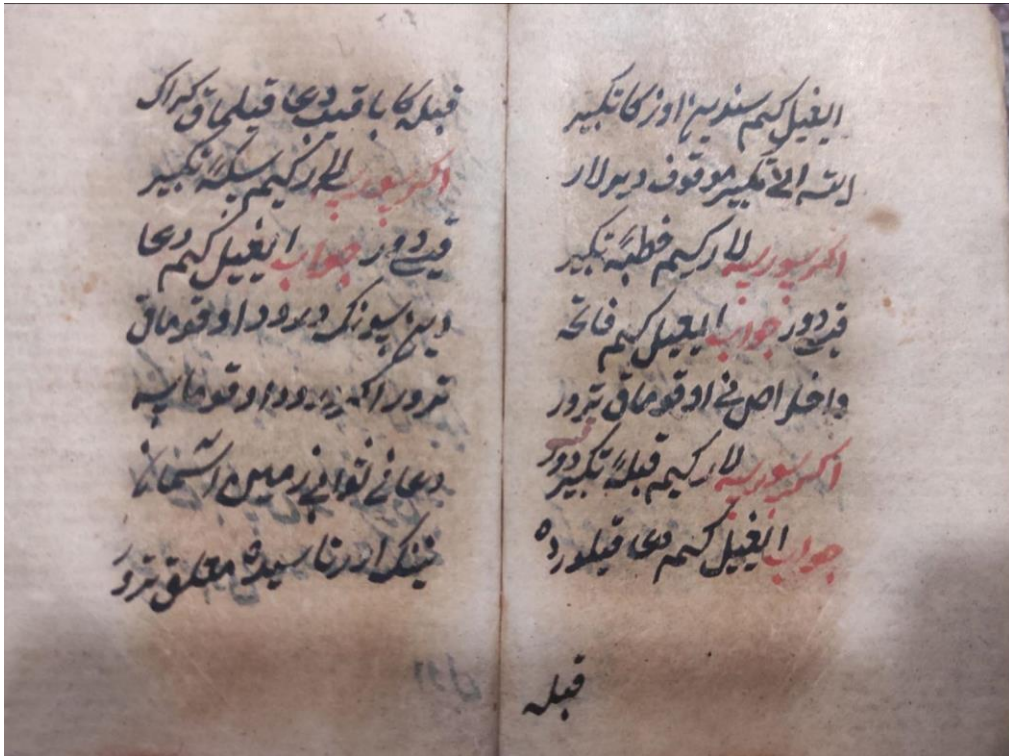

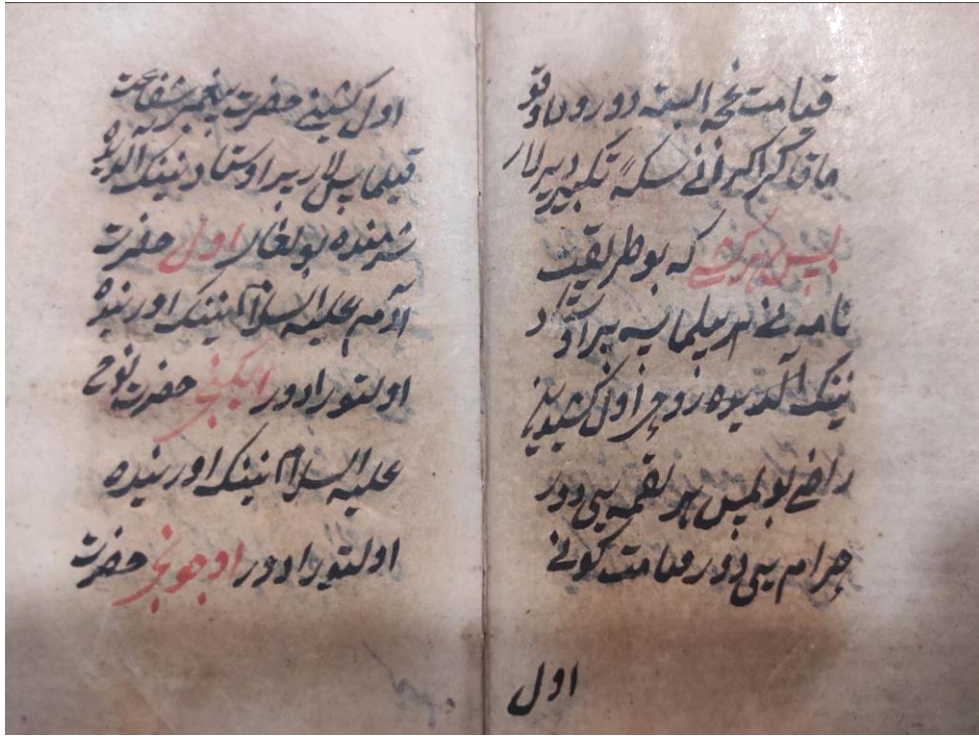
9a-8b

10a-9b

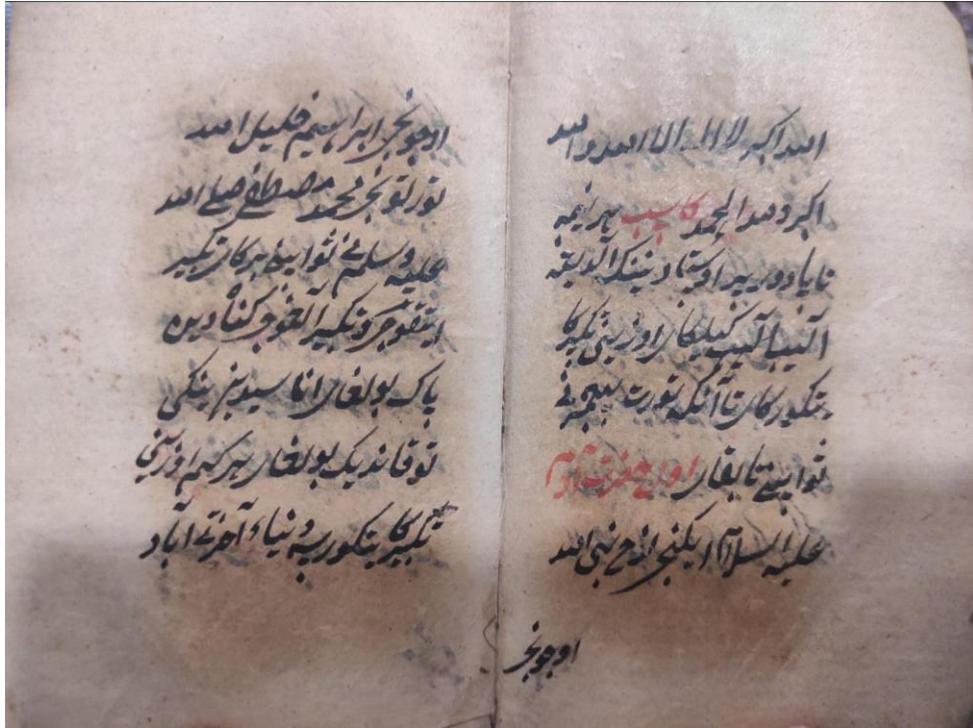
11a-10b

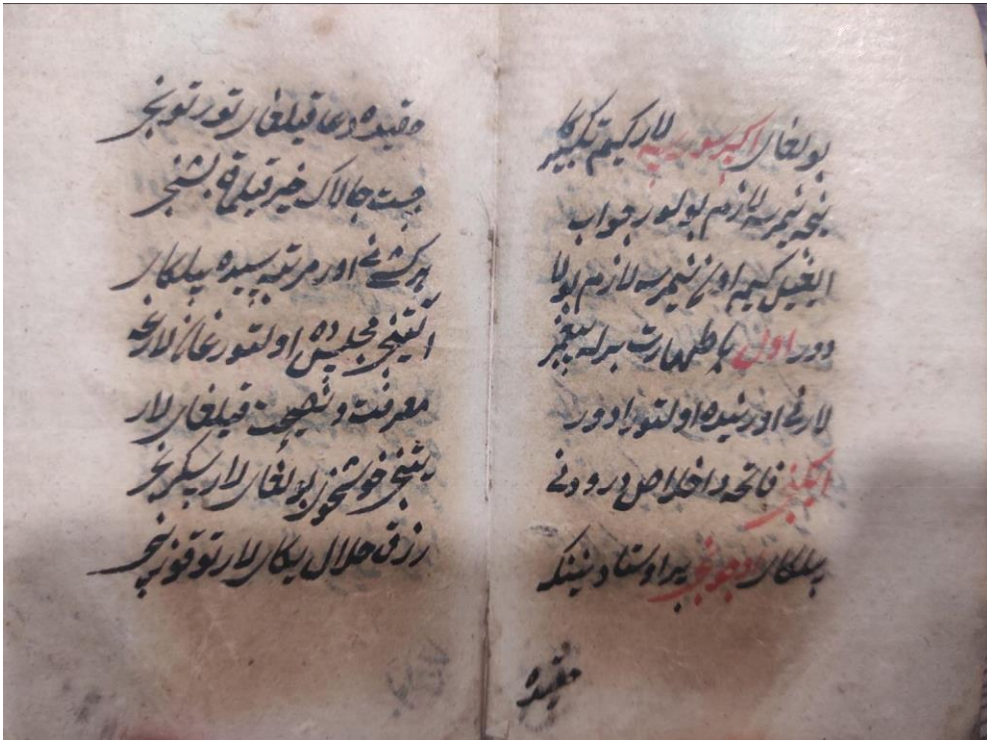
12a-11b

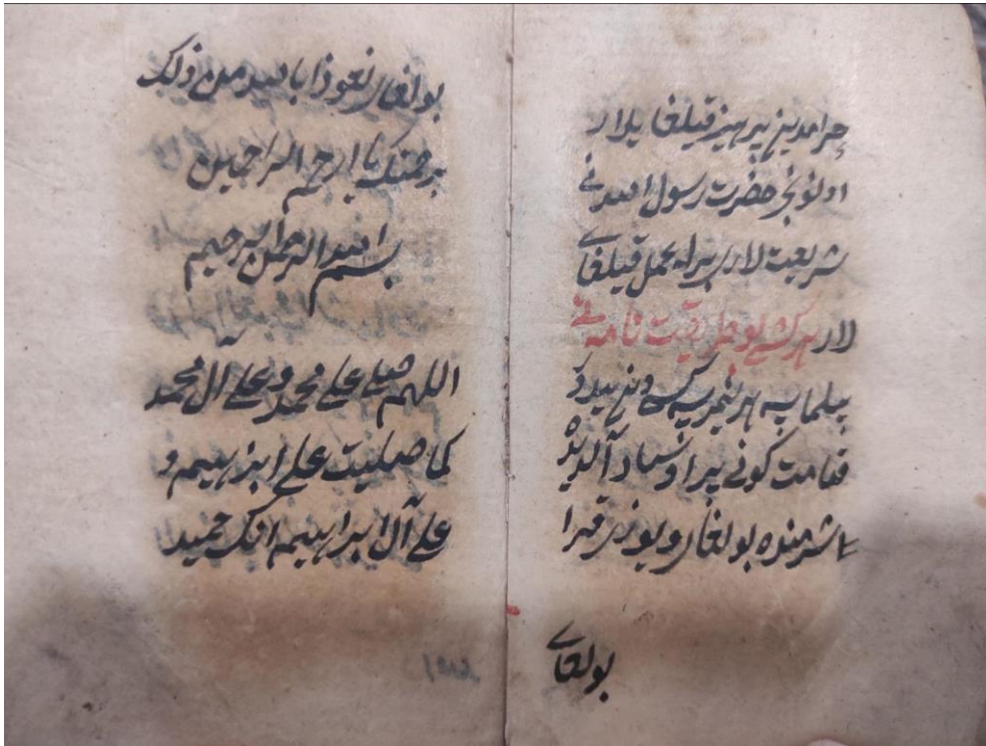
13a-12b

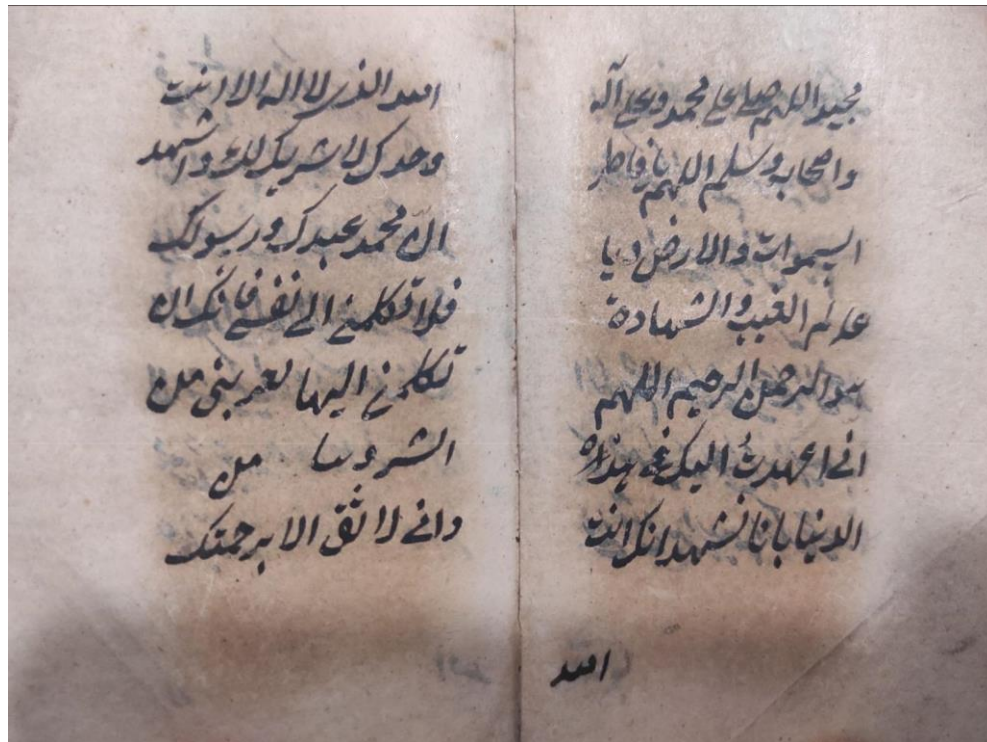
14a-13b

15a-14b

16a-15b

17a-16b

